

VIII. Světská lyrika

Ze světské poezie vybírám ukázky ze sbírky *Carmina Burana* (Písně z Benediktbeuern). Jedná se o největší sbírku středolatinšské žakovské poezie. Byla pojmenována podle bavorského kláštera, v němž byla zapsána na konci 13. st. Většina skladeb však pochází již ze století předchozího. Autory některých skladeb této sbírky jsou Archipoeta, Hugo z Orléansu (Hugo Aurelianensis), Gualter Castellionský (Gualterus ab Insulis), Petr z Blois (Petrus Blaesensis) nebo Phillipus Cancellarius.⁴³ Většina skladeb je zde však anonymních, nelze je ani časově zařadit. Tematicky se jedná o skladby „reflexivního, milostného, hráčského, pijáckého a satirického obsahu“, jsou zde však např. i duchovní hry.⁴⁴ Skladby jsou v různých metrických a rytmičských útvarech.⁴⁵

---

43 VIDMANOVÁ, A. *Carmina Burana*. In SLS, s. 162.

44 NECHUTOVÁ, J. *Středověká latina*, s. 113.

45 VIDMANOVÁ, A. *Carmina Burana*. In SLS, s. 162.

Carmina Burana

In terra sumus...

Skladba moralisticko-satirická

In terra summus rex est hoc tempore Nummus.
 Nummum mirantur reges et ei famulantur.
 Nummo venalis favet ordo pontificalis (...)
 Erigit ad plenum de stercore Nummus egenum.
 Omnia Nummus emit venditque, dat et data demit.
 Nummus adulatur, Nummus post blanda minatur.
 Nummus mentitur, Nummus verax reperitur.
 Nummus periuros miseros facit et perituros.
 Nummus avarorum deus est et spes cupidorum.
 Nummus in errorem mulierum ducit amorem.
 Nummus venales dominas facit imperiales.
 Nummus raptores facit ipsos nobiliores.
 Nummus habet plures quam celum sidera fures.
 Si Nummus placitat, cito cuncta pericula vitat.
 Si Nummus vicit, dominus cum iudice dicit:
 "Nummus ludebat, agnum niveum capiebat."
 Nummus, rex magnus, dixit: „Niger est meus agnus“.
 Nummus fautores habet astantes seniores.
 Si Nummus loquitur, pauper tacet; hoc bene scitur.
 Nummus merores reprimat relevatque labores.
 Nummus corda necat sapientum, lumina cecat.
 Nummus, ut est certum, stultum docet esse disertum.
 Nummus habet medicos, fictos acquirit amicos.
 In Nummi mensa sunt splendida fercula densa.
 Nummus laudatos pisces comedit piperatos.
 Francorum vinum Nummus bibit atque marinum.
 Nummus famosas vestes gerit et pretiosas.
 Nummo splendorem dant vestes exteriorem.
 Nummus eos gestat lapides, quos India prestat.
 Nummus dulce putat, quod eum gens tota salutat.
 Nummus et invadit et que vult oppida tradit.

Nummus adoratur, quia virtutes operatur:
 Hic egros sanat, secat, urit et aspera planat,
 Vile facit carum, quod dulce est, reddit amarum
 Et facit audire surdum claudumque salire.
 De Nummo quedam maiora prioribus edam:
 Vidi cantantem Nummum, missam celebrantem;
 Nummus cantabat, Nummus responsa parabat;
 Vidi, quod flebat, dum sermonem faciebat,
 Et subridebat, populum quia decipiebat.
 Nullus honoratur sine Nummo, nullus amatur.
 Quem genus infamat, Nummus: „Probus est homo!“ clamat.
 Ecce patet cuique, quod Nummus regnat ubique.
 Sed quia consumi poterit cito gloria Nummi,
 Ex hac esse schola non vult Sapientia sola.

(*Carmina Burana*, I/1. Ed. A. Hilka, O. Schumann. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1978, 11, s. 15–16. ISBN 3-533-00780-4.)

Slovní zásoba

famulor, ari, atus sum – sloužit
 venalis, e – prodejný
 egenus, a, um – nuzný
 stercus, oris, n. – hnůj
 demo, ere, dempsi, demptum – odnímat, brát
 adulator, ari, atus sum – pochlebovat, lichotit
 blandum, i, n. – pohlazení
 verax, veracis – pravdivý, pravdomluvný
 raptor, oris, m. – zloděj
 agnus, i, m. – beránek
 fautor, oris, m. – ochránce, pomocník, příznivec
 meror = moeror, oris, m. – zármutek
 ceco = caeco, are, avi, atum – zaslepit
 disertus, a, um – pádný, přesvědčivý
 acquiro, ere, quievi, quiteum – získávat
 ferculum, i, n. – mísa
 piscis, is, m. – ryba
 piperatus, a, um – opeřený, ostrý

comedo, ere, edi, esum – sníst
 eger, gra, um = aeger, gra, um
 uro, ere, ussi, ustum – trápí
 plano, are, avi, atum – narovnávat
 surdus, a, um – hluchý
 claudus, a, um – chromý, kulhavý
 salio, ire, ui/ii, itum – skákat
 missa, ae, f. – mše

Alte clamat Epicurus...

O pití a hrách

1.

Alte clamat Epicurus:
 „venter satur est securus.
 venter deus meus erit.
 talem deum gula querit,
 cuius templum est coquina,
 in qua redolent divina.“

3.

Cutis eius semper plena
 velut uter et lagena;
 iungit prandium cum cena,
 unde pinguis rubet gena,
 et, si quando surgit vena,
 fortior est quam catena.

5.

Venter inquit: „nichil curo
 preter me. sic me procuro,
 ut in pace in id ipsum
 molliter gerens me ipsum
 super potum, super escam
 dormiam et requiescam.“

2.

Ecce deus opportunus,
 nullo tempore ieunus,
 ante cibum matutinum
 ebrius eructat vinum,
 cuius mensa et cratera
 sunt beatitudo vera.

4.

Sic religionis cultus
 in ventre movet tumultus,
 rugit venter in agone,
 vinum pugnat cum medone;
 vita felix otiosa,
 circa ventrem operosa.

(*Carmina Burana*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1995, 219, s. 622–624. ISBN 3-423-02063-6. Obsahuje edici A. Hilky a O. Schumanna.)

Slovní zásoba

venter, tris, m. – břicho (žaludek)
satur, a, um – sytý, nasycený
coquina, ae, f. – kuchyně
redoleo, ere, ui, — – vonět
ebrius, a, um – opilý
eructo, are, avi, atum – říhat
cutis, is, f. – kůže
uter, utris, m. – (kožený) měch (na tekutiny)
lagma (lagoena, lagona), ae, f. – láhev
gena, ae, f. – tvář
rugio, ire, ivi, — – řvát

Tempus hoc leticie...

O hrách

1.

Tempus hoc letitie,
dies festus hodie!
omnes debent psallere
et cantilenas promere
et affectu pectoris
et toto gestu corporis
et scolares maxime,
qui festa colunt optime.

2.

Stilus nam et tabule
sunt feriales epule
et Nasonis carmina
vel aliorum pagina.
quicquid agant alii, iuvenes amemus
et cum turba plurium ludum celebremus.

(*Carmina Burana*, I/3. Ed. O. Schumann, B. Bischoff. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1970, s. 68.)

Slovní zásoba

scholaris (scolaris), is, m. – žák, scholár

stilus, i, m. – pisátko

Naso, onis, m. = P. Ovidius Naso

pagina, ae, f. – strana, kniha

Lingua mendax...*O ženách*

1.

Lingua mendax et dolosa,
lingua procax, venenosa,
lingua digna detruncari
et in igne concremari,

3.

Sciat deus, sciant dei:
non sum reus huius rei!
sciant dei, sciat deus:
huius rei non sum reus!

5.

Iuro Phebum, iuro Martem,
qui amoris sciant artem;
iuro quoque te, Cupido,
arcum cuius reformido;

7.

Volo fedus observare!
et ad hec dicemus, quare:
inter choros puellarum
nichil vidi tam preclarum.

9.

Frons et gula, labra, mentum
dant amoris alimentum;
crines eius adamavi,
quoniam fuere flavi.

2.

Que me dicit deceptorem
et non fidum amatorem,
quam amabam, dimisisse
et ad alteram transisse!

4.

Unde iuro Musas novem,
quod et maius est, per Iovem,
qui pro Dane sumpsit auri,
in Europa formam tauri;

6.

Arcum iuro cum sagittis,
quas frequenter in me mittis:
sine fraude, sine dolo
fedus hoc servare volo!

8.

Inter quas appares ita
ut in auro margarita.
humeri, pectus et venter
sunt formata tam decenter;

10.

Ergo dum nox erit dies,
et dum labor erit quies,
et dum aqua erit ignis,
et dum silva sine lignis,

11.

Et dum mare sine velis,
et dum Parthus sine telis,
cara michi semper eris:
nisi fallar, non falleris!

(*Carmina Burana*, 1/2. Ed. O. Schumann. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1971, 117, s. 192–193. ISBN 3-533-00781-2.)

Slovní zásoba

procax, acis – drzý

detrunco, are, avi, atum – uříznout

Dane = Danae, es, f.

taurus, i, m. – býk

Phebus = Phoebus, i, m.

arcus, us, m. – luk

reformido, are, avi, — – obávat se

fraus, fraudis, f. – podvod, lest

fedus = foedus, eris, n. – smlouva, úmluva

margarita, ae, f. – perla

humerus (umerus), i, m. – rameno

frons, ontis, f. – čelo

crinis, is, m. – vlas

velum, i, n. – plachta